

Asia

EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN/Ukraina/Venäjä/Tilannekatsaus Minskin sopimuksen toimeenpanosta

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Muistion tarkoituksena on tiedottaa eduskuntaa Minskin sopimuksen toimeenpanosta, jota seurataan mm. Euroopan unionin käyttöön ottamien rajoittavien toimenpiteiden näkökulmasta. Minskin sopimus neuvoteltiin 5.9.2014, lisäpöytäkirja 19.9.2014 ja toimeenpanopöytäkirja 12.2.2015.

Suomen kanta

Minskin sopimus on Ukrainan konfliktinratkaisun perusta. Ongelmista huolimatta sen täytäntöönpanoon tulee pyrkiä. Suomi tukee Minskin sopimusta sekä Minskin kontaktiryhmän (Etyj, Ukraina ja Venäjä) ja Normandia-ryhmän neuvottelijoita (Ukraina, Venäjä, Saksa ja Ranska).

Pääasiallinen sisältö

Keskeisimmät neuvottelukokoonpanot Ukrainan konfliktin ratkaisemiseksi ovat olleet **Normandia-ryhmä** (Ukraina, Venäjä, Ranska, Saksa) sekä nk. **kontaktiryhmä eli ns. Minskin kolmikantaryhmä** (Etyj, Ukraina, Venäjä ja epävirallisesti separatistien edustajat). Normandia-ryhmä on tavannut eri tasoilla ml. ulkoministeritasolla. Kontaktiryhmään kuuluu neljä ryhmää (turvallisuus, poliittinen, taloudellinen ja humanitaarinen). Kontaktiryhmän työskentelyyn on vaikuttanut kysymys separatistien osallistumisesta sekä Venäjän edustusryhmässä. Venäjän tavoitteena on, että Ukraina alkaisi neuvotella suoraan separatistien kanssa.

Kontaktiryhmässä neuvoteltiin **5.9.2014 Minskin sopimus eli ns. tulitaukosopimus**, joka sisältää 12-kohtaisen pöytäkirjan tulitauon ja konfliktin ratkaisun etenemiseksi. Sopimukseen tehtiin **19.9.2014 lisäpöytäkirja**. Normandia-ryhmässä neuvoteltiin **12.2.2015 allekirjoitettu Minskin sopimuksen toimeenpanopöytäkirja**. Toimeenpanopöytäkirja vastaa sisällöltään pitkälti syyskuun sopimusta, mutta siinä sovitaan asioista yksityiskohtaisemmin.

Sopimuksia on periaatteessa vain yksi, jota pöytäkirjat täydentävät. Mediakielessä on kuitenkin alettu puhua kahdesta Minskin sopimuksesta. Minskin sopimuksen toimeenpanon osalta tilanne on keskeisiltä osin seuraavankaltainen:

1. Välitöntä **tulitaukovaatimusta** on rikottu toistuvasti heti sopimuksen solmimisesta lähtien. Helmikuussa 2015 separatistit valtasivat Debaltseven kaupungin ja kesäkuussa taistelut

laajentuivat. Taisteluiden jatkuessa Minskin sopimusten toimeenpano kokonaisuutena on erittäin vaikeaa. Minskin kontaktiryhmä sopi 26.8.2015 tapaamisessaan tulitauon noudattamisesta 1.9.2015 alkaen. Ensimmäisinä päivinä tulitaukoa on pääosin noudatettu. Kolmikantaryhmä yrittää syyskuussa sopia myös alle 100 mm aseistuksen vetämisestä pois kontaktilinjalta.

2. Kumpikin osapuoli on Minskin sopimuksissa sitoutunut vetämään **raskaan aseistuksensa** (-yli 100 mm tykistö, kranaatinheittimet, raketinheittimet, ohjusjärjestelmät, taisteluajoneuvot jne.) yhtä pitkälle etäisyydelle kosketuslinjasta 50 km levyisen turvavyöhykkeen luomiseksi. Raskas tykistö vedetään 25-70 km päähän kosketuslinjasta. Molemmat osapuolet ovat Etyjin tarkkailumission (SMM) raporttien mukaan kuitenkin jatkaneet raskaan aseistuksen ml. raskaan tykistön käyttöä.
3. **Etyjin** tehtäväksi annetaan sopimuksessa valvoa ja todentaa tulitauon noudattamista sekä raskaan aseistuksen pois vetämistä. Etyj/SMM on raportoinut päivittäin sopimusrikkomuksista sekä tulitauon että raskaan aseistuksen osalta. Etyjin pääsyä tietyille alueille on jatkuvasti myös estetty. Myös Etyjin monitoroijia kohtaan on käyttäytytty aggressiivisesti, Etyjin miehittämättömiä lennokkeja on sabotoitu ja panssariajoneuvoja poltettu.
4. Minskin sopimusten mukaan osapuolet aloittavat vuoropuhelun muodoista, jotka koskevat **paikallisvaalien järjestämistä** Ukrainan lakien mukaisesti. Ukrainan hallussa pitämällä alueilla paikallisvaalit pidetään 25.10.2015. Ukraina on todennut, ettei se pysty turvallisuussyistä järjestämään vaaleja Krimillä ja tietyissä osissa Donetskin ja Luhanskin läänejä. Separatistit ovat ilmoittaneet järjestävänsä omat vaalit myöhemmin syksyllä.
5. Sopimuksessa taataan **armahdus** separatisteille erillisen lain nojalla. Ukraina ei ole toistaiseksi armahduslakia kuitenkaan hyväksynyt johtuen jatkuvista tulitaukorikkomuksista. Ukraina käy Itä-Ukrainassa terrorisminvastaista operaatiota ja on luokitellut separatistit terroristeiksi.
6. Sopimuksessa todetaan, että kaikki **panttivangit** ja laittomasti talteen otetut henkilöt vapautetaan ja vaihdetaan "kaikki kaikista" -periaatteella. Osa vangeista on vapautettu, mutta ei läheskään kaikkia. Minskin kontaktiryhmässä 26.8. saavutettiin hieman edistystä vankienvaihdossa, ja vankeja vaihdettiin Ukrainan ja ns. Donetskin kansantasavallan välillä. Separatistien hallussa on edelleen yli 150 ukrainalaista vankia.
7. Avun tarpeessa oleville taataan **humanitaarisen avun** turvallinen saatavuus, toimitus, varastointi ja jakelu kansainvälisen mekanismin pohjalta. Osa humanitaarisesta avusta on päässyt perille, mutta suuria ongelmia vielä on. Tilanne on huononemaan päin. Venäjä on jatkanut "avustussaattueiden" (tähän mennessä 35) lähettämistä separatistialueille. Separatistit eivät yleensä päästä alueelleen apua Ukrainan puolelta.
8. Sopimuksen mukaan määritellään muodot, joiden avulla pystytään palauttamaan **sosioekonomiset yhteydet** ml. rahansiirrot separatistialueille. Ukrainan hallussa olevalle alueelle sosiaalimaksut, palkat ja eläkkeet on kyetty suorittamaan, mutta separatistialueille ei. Ukraina ei myöskään ole voinut palauttaa pankkijärjestelmää alueille, joita se ei hallitse. Rupla on otettu separatistialueilla entistä laajemmin käyttöön.
9. Minskin sopimuksen mukaan Ukrainan hallitus ottaa uudelleen Venäjän vastaisen **valtakunnanrajan** täydelliseen valvontaansa koko konfliktivyöhykkeellä vuoden 2015 loppuun mennessä. Tämän tavoitteen saavuttaminen näyttää erittäin epätodennäköiseltä.

Venäjä ei ole myöskään suostunut laajentamaan Etyjin toimivaltuuksia koko rajan pituudella.

10. Minskin sopimuksen perusteella kaikki **ulkomaiset aseelliset muodostelmat**, sotilaskalusto ja palkkasotilaat vedetään pois Ukrainan alueelta Etyjin valvonnassa. Kaikki laittomat ryhmät riisutaan aseista. Tämän toteutumisesta ei tällä hetkellä ole mitään merkkejä. Päinvastoin, Etyj on raportoinut lisääntyvästä todistusaineistosta Venäjän joukkojen ja kaluston osallistumisesta taisteluihin.
11. Ukrainan **perustuslaki uusitaan** siten, että uusi perustuslaki tulee voimaan vuoden 2015 loppuun mennessä. Kiovassa parlamentti äänesti 31.8. perustuslakiuudistuksesta, jolla mahdollistettaisiin vallan hajauttaminen keskushallinnosta alueille (desentralisaatio). Samaan aikaan parlamentin edustalla järjestettiin väkivaltainen mielenosoitus, jossa kuoli 3 ja yli 140 loukkaantui. Parlamentin yksinkertainen enemmistö antoi tukensa Minskin sopimuksen mukaiselle toimelle, jossa Donetskin ja Luhanskin status tulee määritellä tämän vuoden loppuun mennessä. Ennen kuin lakiuudistus astuu voimaan, parlamentin enemmistön on äänestettävä kahden kolmasosan enemmistöllä sen puolesta ennen presidentin hyväksyntää..
12. Sopimuksessa on sovittu Donetskin ja Luhanskin alueiden tiettyjen osien väliaikaisesta **paikallisesta itsehallinnosta** -laillisesti valitun paikallishallinnon alla. Paikallisvaaleja koskevat kysymykset käsitellään ja hyväksytään Donetskin ja Luhanskin alueen tiettyjen osien edustajien kanssa kontaktiryhmän puitteissa. Ukrainan parlamentti on säätänyt itsehallintolain, mutta se voi tulla voimaan vasta toisen äänestyksen ja onnistuneiden paikallisvaalien jälkeen. Paikallisvaalit tulisi järjestää Etyjin standardien mukaisesti ja Etyjin valvonnassa. Vaalit voidaan järjestää vain Ukrainan hallituksen kontrollissa olevilla alueilla.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

UM / ITÄ-20, Ari Heikkinen, Karoliina Heikinheimo-Perez, Vilma Peltonen

EUTORI-tunnus

EU/2015/0101

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
